

Резюме

Манько М. В. «Незаконні комбатанти»: сучасні реалії.

В основі міжнародного гуманітарного права знаходяться дві категорії осіб: комбатанти та цивільні особи. У цій статті автор здійснює аналіз правового статусу та гарантій, які можуть надаватися міжнародним гуманітарним правом особливій категорії осіб: «незаконним комбатантам».

У статті здійснено аналіз доктринальних та офіційних точок зору на поняття «незаконний комбатант». Проаналізовано проблеми, що виникають при визначенні особи як незаконного комбатанта або цивільної особи. Зроблено висновок, що проблема визначення поняття «незаконний комбатант» – одне із першочергових завдань сучасної доктрини міжнародного гуманітарного права.

Також автором статті проведено аналіз правового захисту «незаконних комбатантів» відповідно до міжнародного гуманітарного права, що є особливо актуальним питанням після бойових дій коаліції, очолюваної США, в Афганістані.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, комбатант, незаконний комбатант, цивільна особа.

Резюме

Манько М. В. «Незаконные комбатанты»: современные реалии.

В основе международного гуманитарного права находятся две категории лиц: комбатанты и гражданские лица. В этой статье автор осуществляет анализ правового статуса и гарантий, которые могут предоставляться международным гуманитарным правом особой категории лиц: «незаконным комбатантам».

В статье осуществлен анализ доктринальных и официальных точек зрения на понятие «незаконный комбатант». Проанализированы проблемы, возникающие при определении лица как незаконного комбатанта либо гражданского лица. Сделан вывод, что проблема определения понятия «незаконный комбатант» – одно из первоочередных задач современной доктрины международного гуманитарного права.

Также автором статьи осуществлен анализ правовой защиты «незаконных комбатантов» согласно международного гуманитарного права, данный вопрос особо актуальный после военных действий коалиции, возглавляемой США, в Афганистане.

Ключевые слова: международное гуманитарное право, комбатант, незаконный комбатант, гражданское лицо.

Summary

Manko M. «illegal combatants»: modern realities.

International humanitarian law is constructed on the understanding that all persons in armed conflict can be divided into two opposite categories: combatants and civilians. The author's aim is to shed some light on the status of «illegal combatants» in accordance with international humanitarian law.

In the article the analysis of doctrine and official points of view is carried out on a concept «illegal combatant». Problems which arise up at certain persons as illegal combatant are analysed, no-combatant and civilian. As the conclusion of the article, the problem of determination of concept «illegal combatant» is a primary goal of modern doctrine of international humanitarian law.

Also in this article the author examines the legal protections of «illegal combatant» under international humanitarian law – a subject which has become again of great interest as a consequence of the armed conflict between the U.S. led coalition and Afghanistan.

Key words: international humanitarian law, combatant, illegal combatant, civilians.

Отримано 18.03.2013

УДК 341.321.4

А. В. ОЛЬХОВА

Анна Василівна Ольхова, аспірант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

**ПРИНЦИП ЯКНАЙКРАЩОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ
У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ**

Принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини має довгу історію розвитку і пройшов декілька етапів свого формування, займаючи на сьогодні фундаментальне місце у загальному міжнародному праві, та маючи вагомий вплив на міжнародне гуманітарне право. Попри це, даний принцип не має чіткого формулювання, а жодний міжнародно-правовий акт не містить його визначення. Закріплення принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини у Конвенції ООН про права дитини 1989 р. (далі – Конвенція ООН) деякі правознавці трактують як факт демократичної динаміки, що відображений у формуванні дитини як активного учасника свого життя шляхом володіння нею правом на найкраще забезпечення своїх інтересів¹. Через відсутність чіткого визначення, вказівки на конкретні права дитини та концептуальну складову, норма Конвенції ООН, що закріплює принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини, є предметом тлумачення багатьох вчених та практиків міжнародного права. Так, Комісар Ради Європи з прав людини Томас Хаммарберг визначає даний принцип керівним, і таким, що пов'язаний з усіма статтями Конвенції ООН, які,

у свою чергу, доповнюють принцип шляхом визначення прав дитини та встановлення чітких меж можливої поведінки з нею².

Багатогранність даного принципу, відсутність чіткої дефініції та його широке тлумачення, а також безумовно керівна роль принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини у рамках інституту захисту прав дитини підтверджує актуальність даної статті, метою написання якої є вивчення генезису даного принципу, його практичної складової, трактування і розуміння принципу у сучасному міжнародному праві загалом та міжнародному гуманітарному праві зокрема. У рамках вивчення інституту дитини у міжнародному праві, принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини вивчався такими представниками доктрини і практики міжнародного права, як А. Лопатка та Г. Маршел. Питанню вивчення інтересу дитини у міжнародному праві були присвячені праці В. Фуркала, Н. Павловської та О. Старовойтова. Попри це, вивчення природи та генезису принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини та його впливу на міжнародне гуманітарне право не привертало належної уваги вітчизняних юристів-міжнародників.

Принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини пройшов декілька етапів розвитку та першочергово походить від сформованої на початку ХХ ст. правової концепції забезпечення благополуччя дитини³. Так, ще у 1902 р. на Гаазькій конференції з міжнародного приватного права було визнано, що «інтереси дитини» є важливим критерієм для конвенцій по захисту меншин⁴. У положеннях Декларації прав дитини, яка була прийнята Асамблеєю Ліги Націй 26 листопада 1924 р. у м. Женева, з-поміж п'яти принципів, було проголошено принцип пріоритетності надання допомоги дитині у тяжкий час випробувань. У такий спосіб Ліга Націй підкреслювала значимість дитини та її інтересів⁵. У 1948 р. була прийнята Загальна декларація прав людини, у якій статтею 25 підкреслювалося, що «материнство та дитинство дають право на особливе піклування та допомогу»⁶. Вже 1959 р. Генеральна Асамблея ООН, беручи до уваги те, що «людство зобов'язане давати дитині краще, що воно має» проголошує Декларацію прав дитини, у якій з-поміж десяти принципів визначалося, що дитині законом та іншими засобами має забезпечуватися спеціальний захист. Принципом 8-м Декларація проголошує дитину, як особу, яка «має при всіх обставинах бути серед тих, хто першим отримує захист і допомогу». А також декларувалося, що при виданні законів головним міркуванням має бути якнайкраще забезпечення інтересів дитини⁷. Таким чином, Декларація 1959 р. стала міжнародно-правовим документом, у якому вказується на принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини. Даний принцип також був відображений у статтях 5 та 16 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації по відношенню до жінок 1979 р. у контексті питання інтересу дитини у сім'ї⁸. Декларація про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту та благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях 1986 р., також містить положення щодо важливості принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини⁹. Проте, до 1989 р., тобто до прийняття міжнародним співтовариством Конвенції ООН про права дитини, не було створено спеціальної договірної норми, яка б торкалася застосування даного принципу при регулюванні захисту прав дитини як у мирний, так і воєнний час. Так, у своїй праці «Міжнародний захист прав дитини як інститут міжнародного права» О. М. Старовойтов зазначив, що до прийняття Конвенції ООН 1989 р. документи, що містили принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини «являли собою лише основу для формування даного принципу, так як один з них носив рекомендаційний характер (як, наприклад, Декларація прав дитини 1959 р.), метою ж інших був захист не власне прав дитини, а прав інших соціальних груп (наприклад, жінок)»¹⁰. Дане твердження підкреслює той факт, що розвиток принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини відбувався у декілька етапів. Спочатку даний принцип, закріплювався в нормах декларативного характеру, а міжнародно-правові документи, що їх містили, не включали в себе спеціальні норми присвячені питанню інтересів дитини. З розвитком інституту захисту прав дитини розпочинається другий етап формування принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини шляхом створення окремих спеціальних норм, що окреслювали права та обов'язки дитини. Паралельно з формуванням принципу у загальному міжнародному праві питання інтересів дитини порушувалося і у міжнародному гуманітарному праві, що можна виділити як наступний етап розвитку принципу за критерієм наявності збройного конфлікту у житті дитини.

Проте, не зважаючи на довгу історію розвитку принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини, він є достатньо новим та маловивченим. На підтвердження цього, голова Комітету ООН з прав дитини Джин Зерматтен у своєму звіті вказує на те, «що принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини був лише нещодавно представлений правовим системам Заходу і походить від концепції «благополуччя дитини»». Цей юрист-міжнародник підкреслює той факт, що даний принцип є «потенційно багатofункціональним, проте маловивченим з позицій порівняльного правознавства»¹¹. Важливо також зазначити, що даний принцип є достатньо новим і для міжнародного гуманітарного права. Адже, ще у ст. 14 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 р. передбачається використання преференціальних заходів щодо харчування, медичного догляду і захисту від дій війни, які могли б бути використані до окупації по відношенню до дітей до 15 років¹². У Додатковому протоколі I до Женевських конвенцій 1977 р. вказується на те, що діти користуються особливою повагою, і їм забезпечується захист від будь-яких непристойних посягань¹³. Проте, жодне з положень вищезгаданих договорів, не містить міжнародно-правової норми, яка б чітко закріплювала принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини. Таким чином, хоча і прослідковується формування принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини у договірному міжнародному праві у період збройних конфліктів, проте концепція принципу на 1977 рік відображалася критеріями «преференціальність» та «особлива повага».

Вперше про договірне закріплення принципу почала йти мова саме під час підготовки проекту Конвенції ООН про права дитини. Так, у своїй промові у 2008 р. у Варшаві, Комісар Ради Європи з прав людини Томас Хаммарберг зазначив, що «у першому ж проекті Конвенції про права дитини ООН, наданим урядом Польщі у 1978 році, було чітко висловлено позицію щодо включення принципу якнайкращого забезпечення інтересу дитини в основний текст та надання йому вагової позиції»¹⁴. Таким чином, у 1989 р. статтею 3 Конвенції ООН про права дитини було вперше у міжнародному договірному праві вказано, що «в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини»¹⁵. Також, статтею 38, що присвячена регулюванню участі дитини у збройному конфлікті, Конвенція ООН зобов'язала держави-сторони вжити всіх можливих заходів з метою забезпечення захисту дітей, яких торкається збройний конфлікт¹⁶. Принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини знайшов своє відображення також у статтях 9, 18, 20, 21, 37 та 40 Конвенції ООН. У такий спосіб Комітет ООН з прав дитини визначив даний принцип як керівний при тлумаченні Конвенції ООН у цілому та таким, що може застосовуватися як при розгляді індивідуальних справ чи групи дітей, а також щодо дітей загалом¹⁷. На думку професора Університету Намібії Івонни Даусаб, ст. 3 Конвенції ООН закріпила принцип міжнародного звичаєвого права, яким завжди керувалися у судах та інших інституціях при винесенні рішень щодо дитини¹⁸. Автор робочого звіту Міжнародного інституту з прав дитини та голова Комітету ООН з прав дитини Джин Зерматтен приходять до висновку, що стаття 3 Конвенції ООН закріплює за дітьми, як специфічною групою осіб, певні права та інтереси, що є революційним кроком у розвитку інституту захисту прав дитини¹⁹.

Парадоксальним залишається той факт, що не зважаючи на вагому роль даного принципу, його визначення не містить жодний міжнародно-правовий документ. У зв'язку з цим, представники доктрини та практики міжнародного права вдаються до власного тлумачення норми, що міститься у ст. 3 Конвенції ООН. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що дана норма має зобов'язуючий характер, причому навіть для органів законодавчої влади, тим самим принцип попередує створення нормативних актів, зміст яких йшов би в розріз з інтересами дитини. Принцип є керівним для Конвенції ООН у цілому, адже пов'язаний з кожною статтею Конвенції, яка підтверджує домінування принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини або дозвоільними нормами, що розширюють права дитини та відповідно максимально забезпечують її інтереси у тій чи іншій сфері, або нормами-заборами, у яких містяться вказівки на дії, що порушують права дитини і перешкоджають здійсненню її якнайкращих інтересів. Важливо зазначити, що даний принцип відображений не тільки у положеннях Конвенції ООН, а й у національних законодавствах країн світу. Так, зокрема, згідно ст. 8 Закону про захист дітей та підлітків Боліваріанської Республіки Венесуела «у випадку виникнення протиріччя між правами та інтересами дитини чи підлітка і у рівній мірі законними правами та інтересами інших осіб, пріоритет надається правам та інтересам перших»²⁰. Схоже положення містяться і у Законі про дітей 1984 р. в Англії²¹. У практичному посібнику про надання психологічної допомоги дітям-свідкам до початку кримінального процесу Королівської прокурорської служби Великої Британії вказується, що «головне, що необхідно враховувати, приймаючи рішення про надання моральної допомоги до початку кримінального процесу, це те, як найкраще забезпечити інтереси дитини»²². Таким чином, на сьогодні принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини відображений не тільки у міжнародних нормах, а і у законодавчих актах окремих держав світу.

У 2000 р. міжнародна спільнота приймає принципово новий міжнародно-правовий документ, що містить спеціальні норми у сфері регулювання участі дитини у збройному конфлікті, Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах. Саме у преамбулі до нього вказується, що Факультативний протокол покликаний ефективно сприяти здійсненню принципу, згідно з яким у всіх діях щодо дітей першочергова увага повинна приділятися найкращому забезпеченню інтересів дитини²³. У такий спосіб Факультативний протокол, який ратифікований 144-м державами світу, визначає принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини як керівний у системі захисту прав дитини у збройному конфлікті. Варто також зазначити, що принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини проголошується керівним у рамках роботи Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (далі – УВКБ ООН) згідно Керівництва УВКБ ООН щодо визначення кращих інтересів дитини 2008 року. Зобов'язальний характер норм щодо використання даного принципу не тільки під час надання оцінки ситуації конкретної дитини та вирішення її індивідуальної справи, але у глобальній системі прийняття рішень в рамках УВКБ ООН, вказують на вагоме значення даного принципу в системі захисту дитини-біженця у рамках діяльності ООН. Керівництво УВКБ ООН розуміє принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини як поняття, що «широко пояснює благополуччя дитини»²⁴.

Таким чином, принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини мав декілька етапів розвитку, і пройшов довгий шлях формування у рамках загального міжнародного права. Не зважаючи на відсутність норми, яка б містила дефініцію принципу, на сьогодні він є керівним у системі захисту прав дитини, та має вагомий вплив на міжнародне гуманітарне право. Принцип визначається основоположним як конвенційним так і звичаєвими нормами сучасного міжнародного права у період збройних конфліктів.

¹ Zermatten J. The Best Interests of the Child. Literal Analysis. Function and Implementation. Working Report, 2010. – P. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.childsrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf

- ² *Hammarberg Th.* The Principle of the Best Interests of the Child – What It Means and What It Demands From Adults: Speech. Original version. – 2008. – P. 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1304019>
- ³ *Zermatten J.* The Best Interests of the Child. Literal Analysis. Function and Implementation. Working Report, 2010. – P. 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.childsrightrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf
- ⁴ Від прав людини – до прав дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravaditej.org.ua/news/20081029310> – Назва з екрану.
- ⁵ Geneva Declaration of the Rights of the Child [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>
- ⁶ Загальна декларація прав людини // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – Амстердам-Київ, 1996. – С. 8.
- ⁷ Декларація прав ребенка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml
- ⁸ Convention on the Elimination of All forms of Discrimination against Women [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>
- ⁹ Declaration On Social and Legal Principles Relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r085.htm>
- ¹⁰ *Старовойтов О. М.* Международная защита прав ребенка как институт международного права // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2002. – № 3. – С. 37.
- ¹¹ *Zermatten J.* The Best Interests of the Child. Literal Analysis. Function and Implementation. Working Report, 2010. – P. 5-6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.childsrightrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf
- ¹² Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Geneva, 12 August 1949. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/380>
- ¹³ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/470?OpenDocument>
- ¹⁴ *Hammarberg Th.* The Principle of the Best Interests of the Child – What It Means and What It Demands From Adults: Speech. Original version. – 2008. – P. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1304019>
- ¹⁵ Конвенція ООН про права дитини. – Представництво Дитячого Фонду ЮНІСЕФ в Україні, 2009. – С. 5.
- ¹⁶ Там само. – С. 21.
- ¹⁷ *Hammarberg Th.* The Principle of the Best Interests of the Child – What It Means and What It Demands From Adults: Speech. Original version. – 2008. – P. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1304019>
- ¹⁸ *Dausab Y.* The best interest of the child. – P. 147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kas.de/upload/auslandshomepages/namibia/Children_Rights/Children_h.pdf
- ¹⁹ *Zermatten J.* The Best Interests of the Child. Literal Analysis. Function and Implementation. Working Report, 2010. – P. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.childsrightrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf
- ²⁰ Наилучшее обеспечение интересов ребенка. Справочник для специалистов и должностных лиц по вопросам правосудия в делах, связанных с участием детей-жертв и свидетелей преступлений // Серия справочников по вопросам уголовного правосудия, Нью-Йорк, 2010. – С. 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/russia/Manuals/Justice_in_matters_involving_child_victims_and_witnesses_of_crime_RUS.pdf
- ²¹ *Zermatten J.* The Best Interests of the Child. Literal Analysis. Function and Implementation. Working Report, 2010. – P. 19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.childsrightrights.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf
- ²² Наилучшее обеспечение интересов ребенка. Справочник для специалистов и должностных лиц по вопросам правосудия в делах, связанных с участием детей-жертв и свидетелей преступлений // Серия справочников по вопросам уголовного правосудия, Нью-Йорк, 2010. – С. 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/russia/Manuals/Justice_in_matters_involving_child_victims_and_witnesses_of_crime_RUS.pdf
- ²³ Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-11-b&chapter=4&lang=en
- ²⁴ UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?docid=49103ece2>

Резюме

Ольхова А. В. Принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини у міжнародному гуманітарному праві.

Стаття присвячено вивченню правової природи, змісту та розвитку принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини у сучасному міжнародному праві загалом та міжнародному гуманітарному праві зокрема. Автором було виокремлено етапи формування та висвітлено особливості генезису принципу. У статті проаналізовано ряд міжнародно-правових норм у сфері захисту прав дитини як у мирний, так і у воєнний час з урахуванням принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини. Проведено порівняльний аналіз норм національних законодавств держав світу, що закріплюють принцип якнайкращого забезпечення інтересів дитини. Розглянуто питання впливу принципу на сучасне міжнародне гуманітарне право. Вивчено питання місця та ролі принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини у рамках інституту захисту прав дитини.

Ключові слова: якнайкраще забезпечення інтересів дитини, права дитини, Декларація прав дитини 1959 року, стаття 3 Конвенції ООН про права дитини 1989 року, Керівництво УВКБ ООН щодо визначення якнайкращих інтересів дитини 2008 року, захист прав та інтересів дитини у збройному конфлікті.

Резюме

Ольхова А. В. Принцип наилучшего обеспечения интересов ребенка в международном гуманитарном праве.

Статья посвящена изучению правовой природы, содержанию и развитию принципа наилучшего обеспечения интересов ребенка в современном международном праве в общем и международном гуманитарном праве в частности. Автором выделены

етапи формування і освітлені особливості генезису принципу. В статтю проаналізовано ряд міжнародно-правових норм в сфері захисту прав ребенка як в мирний, так і в воєнний період, ухвалюючи принцип найкращого забезпечення інтересів ребенка. Проведен порівняльний аналіз норм національних законодавств країн світу, які закріплюють принцип найкращого забезпечення інтересів ребенка. Розглянуто питання впливу принципу на сучасне міжнародне гуманітарне право. Досліджено питання місця і ролі принципу найкращого забезпечення інтересів ребенка в межах інституту захисту ребенка.

Ключевые слова: найкраще забезпечення інтересів ребенка, права ребенка, Декларація прав ребенка 1959 року, стаття 3 конвенції ООН про права ребенка 1989 року, Руководство УВКБ ООН по определению наилучших интересов ребенка 2008 года, защита прав и интересов ребенка во время вооруженного конфликта.

Summary

Olkhova A. The principle of the best interests of the child in international humanitarian law.

The article is dedicated to the study of legal nature, content and development of the principle of the best interests of the child in modern international law in general and international humanitarian law in particular. The author selected the stages of formation and highlighted the peculiarities of origin of the principle. In article it was analyzed a number of international legal norms in child protection sphere both in peacetime and wartime with regard to the best interests of the child. It was made a comparative analysis of the national legislation of the countries of the world, which contain the best interests of the child principle. It was explored the issue of the influence of the principle on the modern international humanitarian law. It was learnt the issue of place and role of the principle of the best interests of the child within the institute of child protection.

Key words: the best interests of child, rights of child, 1959 Declaration of the Rights of the Child, article 3 of the 1989 UN Convention on the Rights of the Child, 2008 UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child, protection of rights and interests of the child in armed conflict.

Отримано 21.03.2013

УДК 341.64

Я. С. ПАСІЧНИК

Ярослав Сергійович Пасічник, аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

ВИРІШЕННЯ МОРСЬКИХ СПОРІВ МІЖНАРОДНИМИ СУДОВИМИ ОРГАНАМИ

Однією з найбільш важливих, доктринально обґрунтованих і конвенційно сформованих галузей міжнародного права є міжнародне морське право. Головними суб'єктами міжнародного права є держави, між якими у процесі міжнародних відносин виникають суперечності, у тому числі з приводу розмежування морських просторів, використання Світового океану та його ресурсів. Значна кількість справ, які подаються на розгляд до міжнародних судових органів, стосуються відносин у сфері морського права, а також регулюються нормами Конвенції ООН з морського права (далі – Конвенції) та іншими міжнародно-правовими актами.

Зазначимо, що проблематика механізму врегулювання і вирішення морських спорів взагалі та міжнародними судами зокрема детально досліджується вітчизняними і зарубіжними юристами-міжнародниками з часу підготовки й прийняття Конвенції ООН з морського права 1982 року. Серед них українські та зарубіжні науковці: Ю. Шемшученко, М. Кулик, І. Авраменко, С. Коваленко, Т. Тревес, Б. Вукас, Д. Андерсон, В. Ріфаген, О. Колодкін, Д. Патрін та ін.

Мета даної статті – дослідження практики вирішення морських спорів міжнародними судовими органами, а саме: Міжнародним Судом ООН і Міжнародним трибуналом з морського права (далі – Трибуналом), встановлення історичних аспектів становлення судових засобів врегулювання міжнародних морських спорів, та аналіз тенденцій і перспектив розвитку правового регулювання вирішення морських спорів.

Універсальним міжнародним судовим органом, а також головним судовим органом ООН, який володіє компетенцією щодо вирішення міждержавних конфліктів та винесення консультативних висновків з питань міжнародного права, є Міжнародний Суд ООН. Правове регулювання його діяльності здійснюється відповідно до Статуту ООН від 26 червня 1945 р.¹ та власного Статуту, який є його невід'ємною частиною.

Міжнародним Судом ООН у процесі своєї діяльності було вирішено низку морських спорів:

- справа щодо рибного промислу між Великобританією і Норвегією (1951 р.);
- справа про острови Менк'ю і Екріхос між Великобританією і Францією (1953 р.);
- делімітація континентального шельфу Північного моря між ФРН і Данією та Нідерландами (1969 р.);
- делімітація континентального шельфу між Тунісом і Лівією (1982 р.);
- делімітація континентального шельфу між Лівією та Мальтою (1985 р.);
- проведення морського кордону у районі затоки Мен між Канадою і США (1984 р.);
- спір щодо сухопутного та морського кордону між Сальвадором і Гондурасом (1986 р.);
- спір щодо розмежування морських просторів між Україною та Румунією у Чорному морі (2009 р.) та ін.²